

КУЛТУРА И ОБЩЕСТВО В ГРАД ВАРНА

Анна Халамян

Ключови думи: *Културно наследство, културни ценности и мястото им в днешната ценностна система.*

Темата на моя реферат „култура и общество“ е обширна като понятие и обем. Затова искам да акцентирам само върху някои аспекти, които са свързани с нея и да поднеса на Вашето внимание една моя лична позиция.

Живея в Германия повече от 30 години, през 90-те години до 2004-та имах галерия, която показваше българско и естествено, немско съвременно изкуство. Завършила съм консерватория и работех през годините във Франкфуртската опера. Споменавам това, за да поясня, че в по-голямата част от живота си съм се занимавала с изкуство, в частна и държавна институция.

Имам наблюдения какво се случи в България от началото на 90-те години, когато започнах отново да се връщам в родния си град Варна. Разпадането на една система е разпад на всичко. Не са само икономически и политически позиции, които трябва да се разрешават, необходимо е цялостно обмисляне на нова система с ново позициониране на ценности и нови приоритети.

Този процес на преориентиране е естествено, много труден за всички, трудно е да се реорганизира, да се рекапитулира и да се рефлектира по пътя на създаването на друга система, друг ред, друго непознато.

Така е и с изкуството, с авторите, с работата им и тяхното хоноруване.

От благоприятна за хората на изкуството държавна политика се стигна до пълно или частично оттегляне на държавата като най-голям спонсор на културен продукт.

Държавните галерии днес показват изкуство, но не го реализират материално. Единствено частните галерии имат тази позиция и възможност.

В хаоса на 90-те години, в търсене на материално обезпечение, страх от бъдещето, от личното развитие, отношението към културните ценности намери място едва в последните редове на личния ни списък с важни неща.

Сега живеем в 21 век. Много неща от личен и обществен характер са още в този или в друг подобен хаос, някои обаче са ясни или се изясняват. Културният живот във Варна е много богат, дори преекспониран.

Обаче културният интерес, критичният поглед, селекцията на високо изкуство, критериите за селекция са нещата, които като че ли са забравени, без роля, без обсъждане.

Всеки може и всичко може.

Професионализмът губи мястото и значението си.

Преценката за професионално качество се изгражда единствено вследствие на повече гледане, сравняване, обмисляне. Възможност за вникване, изясняване и филтриране на

тези параметри ни дават музеите и галериите.

Музеите могат да учат и да възпитават, показвайки естетиката на различните периоди в изкуството, избирайки най-доброто, актуалните автори с високо художествено качество, поставяйки релацията между старите майстори и новите млади наследници. Музеите по презумция трябва да са върха в пирамидата на професионалната селекция.

Галериите също са много важни като активна платформа за актуален диалог между съвременните творци и публиката, като културни посредници за издигане и утвърждаване на авторите си.

Създавайки галерия в България, във Варна, заедно с моя съпруг намерихме пространство не само за големите български художници, но и за тези млади творци, които са се отдали на изкуството, търсейки своето място като автори с нови идеи, ново разбиране, нови същности.

Нашата галерия се намира в къща, строена през 1926 година от големия варненски архитект Дабко Дабов. Занимавайки се с историята на сградата, разглеждайки документацията, останала от архитекта, бях много впечатлена какъв комплексен носител на културна информация и културни ценности е бил този човек и гражданин на Варна.

Такова наследство, дали от Дабко Дабков, Борис Георгиев (Градската художествена галерия носи неговото име) или Добри Христов, Стефан Венедикт Попов и много други стожери в нашето минало, настояще и бъдеще, носители на духа, интелекта и създатели на нашата днешна основа, на която градим и от която черпим фактически

ежедневно, несъзнателно; такова наследство ЗАДЪЛЖАВА.

Ние носим отговорност!

Задължени сме да съхраним оставеното културно богатство, да създадем условия и да привлечем младата публика, да я възпитаваме като бъдещ носител на силна културна история.

Наследството трябва да се носи достойно.

А културното наследство е най-задължаващото и най-изискващото.

Носителите трябва да са на нивото на създателите.

За да има адекватна, информирана публика, би трябвало да се осигури благоприятна почва и климат за развитие на личността, на духа, на спектъра на интересите и, което респективно предполага сцени, подиуми за разговори, осмисляне на теми с помощта на автори, интелектуалци и професионална културна критика.

Отговорността за утре я носим днес, всеки от нас, принадлежащ към определена културно-етническа среда.

Тази позиция е водеща и решаваща за създаването на нашата галерия във Варна, в къщата на Дабко Дабков.

Предлаганата от нас програма е комплексна: изобразително изкуство, литература, музика, в бъдеще соло театър, лекции за изкуство. Тя отговаря и на името на галерията „Срещи с изкуството”, Art Meeting.

Дългогодишният ми опит като галерист във Франкфурт на Майн беше от голяма полза, защото съвместната дейност с най-бележитите български автори като Стоян Цанев, Милко Божков, Емил Попов, Десислава Минчева, Светлин Русев и др. беше сигурният фундамент, на който започнах да работя, търсейки нови, млади, талантливи и ангажирани творци.

Към вече изброените имена добавихме младите скулптори Павлин Радевски, Мартин Трифонов, Мартиян Табаков и варненските автори Албена Коева, Иван Обретенов, както и в най-близко бъдеще Альоша Кафеджийски, Кина Петрова, Веселин Начев.

Търсенето на автори, които определят в голяма степен нивото на самата галерия, е много важен аспект в работата на едно художествено пространство от такъв тип. Креативните млади таланти хора са сегашното духовно богатство на нашето общество. Очарована и вдъхновена съм от всички млади творци, които срещнах и с които работя. Те са балсам за душата, но не могат сами да наваксат дефицитите. Затова им трябва партньор - публиката, интересуваша се, внимателна, чувствителна към представеното. Предметът и процесът на изкуството са много сложни. От един автор се изискват комплексни решения и реализация, базиращи се на интелектуална и емоционална рефлексия и творческо преодоляване на художествената идея.

Това не са случайни неща.

Този път се извървява от всеки сериозен автор.

Другият важен аспект е публиката.

Не много лесна задача. Бях изненадана от факта, че една група от 20 до 30 варненци са хората, посещаваща всички откривания на изложби, както и елитният професионален отдел на музейни служители и куратори.

Младежта не беше представена и ако да, с не повече 0.05%. Защо? Говорейки за културно наследство, трябва да търсим наследниците. Кои са те? Обществото, варненското, българското и всяко друго, докоснало се до българското изкуство, обогатявайки себе си и останалите.

Ценителите на изкуството са толкова важни, колкото и самото изкуство.

Необходима е публика, която с желание да вникне и разбере, оцени и прецени за себе си. Изграждането на такава публика е нашият най-приоритетен интерес. Процесът е сложен и дълъг. Нашата галерия е едно място, което дава възможности и на двете страни за комуникация и развитие.

От Борис Георгиев (1888-1962) и Дабко Дабков (1875-1945), ограничавам времето в този период, са минали, грубо казано, 80 години. След 80 години, къщите на Дабков, някои малко реставрирани, други - оставени на природните настроения, благодарение на безкрайния упорит труд и ентузиазъм на автора Християн Облаков, сигурно и на други, които не познавам, за да спомена, изживяват нов ренесанс в паметта на варненци.

За личността на архитекта започва да се говори.

Борис Георгиев пък е човекът, който с изкуството си се докосва до личности като Ганди, Тагор и Неру, до културно-религиозното богатство на Индия, до индийския мистицизъм (през 1931 г., Индия); до Алберт Айнщайн (през 1928 г. в Берлин), който съдейства на приятеля си Борис и организира негова изложба в Берлин. Неговият духовен учител е бил Николай Ръорих.

Двамата - Борис Георгиев и Дабко Дабков, са носители на европейската идея, трансформирайки същата в родната си България. Професионалните кръгове естествено знаят за тях, но това знание, мисля, не е в достатъчна степен достойствие на варненското общество.

За да си горд, трябва да имаш с какво. Материал и потенциал за такава обществена гордост има в изобилие. Но други и друго са завладели интереса на повечето хора. Други и друго променят мисленето на обществото в недобра посока. Познавайки героите си, техните биографии, тяхното умение,

образованост, интелектуалност и реализация можем да сме подплатени с друго национално самочувствие.

Човек остава чужд на себе си навсякъде в света, докато не намери същността си.

Изкуството разкрепостява мозъка!

Ние, зрителите сме изправени пред нов, различен авторски светоглед, с нови идеи, форми, усещане и изказ. Вниквайки в този друг, по-абстрактен свят се откриват не само изразените авторски търсения, а едно друго виждане, което може да промени, допълни и обогати нашето мислене, нашето актуално възприятие. Намирайки интелектуален, емоционален и естетически достъп до други, нови и различни форми, разширяваме възможностите на нашето абстрактно мислене и кръгозор.

Изкуството не е екстравагантност, а необходимост. Културната образованост - индивидуална и обществена, е задължителна. Особено сега, когато българският елит напусна и напуска България, би трябвало или е задължително да има държавна политика, която сигурно и зорко да бди над останалите млади поколения.

Изкуството е огледало на обществените потребности в тяхната актуалност. Едно гражданско общество, което пренебрегва това и поставя комерсиалните нужди над всичко, е обречено на духовно обедняване и манипулация.

Изкуството е спасение в кризи, мотивация да излезем от тях, благороден приятел.

Затова е важно да има силна гражданска инициатива, освен държавните културни институции. Затова трябва да има галерии, които с различието в програмата си да създават

почва за опознаване и разгръщане на собствен естетически вкус.

Днес сме свидетели на битка за надделяване на материалното над духовното, у нас, но и в световен план. Чалгата смени джаза, класическата и забавна музика. Техниката на писане на есемес, късият мейл, сведоха езика и изразните възможности до минимум. Фейсбук ни открадна „фейса“ /лицето. Той ни прави един от многото други подобни, но и ние доброволно му даваме доста лична информация.

Индивидуалността като такава, оригиналността, творческото, абстрактното, различното изчезват, което е гибелно. Не трябва да го допускаме, трябва да се спрем тази инерция, защото тя е напреднала и ни загрозява.

Стойността на културата е най-значима! Това го знаем.

Археолозите копаят педантично, за да намерят цели или части от останали културни ценности на нашата цивилизация. Ние търсим идентитета си, за да знаем кои сме били в миналото, но знаем ли кои сме днес?

Колко знаем за стожерите на варненския културен фундамент, като Альоша Кафеджийски, Ванко Урумов, Милко Божков? За генерацията преди тях - Георги Велчев, Урумов баща, Борис Георгиев и др.?

В този порядък от „високи“ творци е и по-младият Веселин Начев - един много тачен от колегите си и награждаван художник. Варненската публика има на разположение една голяма палитра от минало и настоящо високо изкуство.

Възпитаваме ли ние всички у младите хора да виждат, да черпят от извора на вдъхновението, да разграничават между професионалното и самодейното (без да поставям самодейността по-ниско или в лоша светлина)? Да сравняват истински големите със себе си за собствен ориентир и мерило?

Търсенето на себе си като човек е крайната измерима на всички търсения.

Търсим ли нещо?

Искаме ли да търсим? Това е трудно, сложно и може би мъчително. Не е ли по-добре да обогатяваме различията си, да не се поддаваме на унифициращата матрица, която изтрива всичко уникално?

Ако се оставим на актуалното течение, то ще ни размие вкусът, мисленето, поведението, копнежите, дръзките мечти и желания, целите.

Един пътешественик като Борис Георгиев успява да приеме и трансформира света, носейки България в Индия и Индия в България, рисувайки портретите на Ганди и Тагор. Тогава той е бил един от малцината, които осъществяват такова пътуване.

Днес всички можем да пътуваме, но колко вземаме от света, световната култура и колко даваме? Какво културно наследство е оставено на нас и какво ще оставим ние?

В напрегнатия ритъм на ежедневно материално обезпечение всички други ценности са изгубили голямото си значение и са сведени до минимум.

Пиша всичко това, за да подчертая важността и необходимостта от галерии, от участие на варненското гражданско общество в процеса на утвърждаване на млади таланти автори, абсолютната необходимост за възпитаване на естетически вкус и поглед в младото поколение за опазване на духовните ни ценности.

Докато стигнем до там, че разхождайки се във Виена и гледайки сградите на сецесиона да знаем, че и във Варна има такива и са строени от Дабко Дабков. Да се знае кои са Ванко Урумов, Милко Божков, Веско Начев и др. дори и да не са по вкуса на всеки.

Ние сме длъжни да дадем на младото поколение този прозорец с поглед навън и към себе си.

*За да има ред в нашия свят,
трябва да култивираме нацията,
за да култивираме нацията,
трябва да култивираме семейството,
за да култивираме семейството,
трябва да култивираме себе си.
За да култивираме себе си, трябва
да насочим правилно нашето мислене.*

Конфуций (551-479 пр. Хр.)

За контакти:
Анна Халамян,
гр. Варна